

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Dialogus octavus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

liticorum à Platone suo, immo nusquam suo, propriam beatæ reipublicæ permutandæ exigere causam, quum nulla sit propria, sed cõmuni debuit esse cõtentus. Quemadmodũ enim homo et ualidissimus & temperatissimus, sic & eiusmodi ciuitas non tam propria quàm cõmuni causa morbi laborat, id est, fatali quodam ordine, ita per cælestes circuitus qui intra lunã sunt, perpetuo se reuoluent, ut quæ certis sphaerarum cõfigurationibus temporumq; curriculis composita sunt, quandoq; dissoluantur aduersis. Quoniam uero eiusmodi cause assignatio presentis ciuiliq; facultatis terminos procul excedit, ideo Socrates uaticinio musarum utitur. & profecto ita utitur, ut & nobis ad hæc interpretanda opus sit Apollinis uaticinio. Nec immerito Tullius ubi rem esse obscurissimam breuiter uult exprimere, id inquit numero Platonis obscurius. Neq; miror Theonem Smyrnæum mathematicæ in primis Platonicæ professorem eiusmodi mysterium tanquã inexplicabile astute prætermisisse. Quod quidem Iamblichus Chalcidæus dum explicare uoluit, implicuisse uidetur. Quid uero si in eiusmodi uerbis plus difficultatis sit quàm ponderis? Quippe quum & ipse fingat Musas tragica quadam tumiditate nugantes perterrentesq; animum puerilem atque simplicem, stuporemq; adducentes. Deniq; qualecunq; id sit opportunius ex cõmentarijs in Timeum expositionem nostram accipies. Cæterum moralia hæc præcepta cõsidera. Impossibile est diuitias honorari in ciuitate simul atq; uirtutem. Item tradere diuitioribus reipublicæ gubernacula perinde est ac si nauis nõ peritiori in nauigando, sed locupletiori gubernanda tradatur. Nempe & hæc & illa periclitabitur. Rursus custos contra omnia uitia tutissimus est scientia. Præterea contrarij unius summum, alterius est principium. itaq; extrema libertatis licentia, extrema seruitutis est principium. Sicut in qualibet qualitate, rerumq; & temporũ excessus omnis uerti proxius in contrarium consueuit. Idem in epistolis ait, moderatam probans ante omnia libertatem.

DIALOGVS OCTAVVS

DE IVSTO.

ISTO inquam, constitit equidem inter nos ô Glaucò, in ciuitate optime instituta cõmunes esse debere mulieres & filios. Communem quoq; omnem eruditionem. Cõmunia similiter omnia, tum belli, tum pacis officia. Reges autem ipsorũ esse homines debere in philosophiæ & rei militaris studio præstantissimos. Constitit plane. Quin & hæc concessimus, quod scilicet cum tales principes iam fuerint constituti, in expeditionem euntes, habitationes militibus quales prædiximus, assignabunt, cõmunes scilicet omnibus, in quibus nihil cuiusquam sit proprium. Neq; de habitatione solum, uerum etiam de supellectili & possessionibus si recordaris quales debeant esse, conuenimus.

Memini equidem, inquit, censuisse nos nihil eorum quæ nunc possident alij, esse ab aliquo possidendum, sed tanquam belli athletas atq; custodes in mercedem custodiae annua ab alijs alimenta suscipientes, eos oportere & sese & ciuitatẽ tueri. Probe, inquam. Sed postquã hæc absoluius, repetamus iam unde hinc digressi sumus, ut per eadem rursus proficiscamur. Haudquaquam difficile istud. ferme enim quemadmodum nunc, quasi de ciuitate satis egisses, adiecisti, quod talem ciuitatem bonã uocares qualẽ descriperas, bonumq; uirum quicumq; illius foret persimilis: cum talem posses adhuc, ut apparuit, meliorem ciuitatem uirumq; referre. Dixisti præterea si hæc recta sit respublica, cæteras aberrare. Reliquarum uero rerũ publicarũ, ut memini, species esse quatuor, de quibus uerba facere oporteret, earumq; defectus inspicere, & homines ipsarũ similes declarare: ut eos omnes intueri, & quis optimus sit uir, quis pessimus declarantes, consideremus nunquid uir optimus felicissimus, pessimus autem sit miserimus, an se res aliter habeat. Cum uero abs te ipse quærerem quas potissimũ quatuor respublicas diceres, tunc sanè Polemarchus & Adimantus mihi sermonẽ interruperunt, unde tu orationem sumens huc deniq; peruenisti. Recte admodũ meministi. Ergo rursus tanquam luctator eandem ansam præbe, & me idem interrogante, conare nunc eã dicere quæ tunc eras declaraturus. Si quidem potero. Equidẽ audire percipio, quasnam respublicas quatuor supra dicebas.

Haud difficile istud audies. Sunt enim quas dico, illæ quæ & nomina habent, ipsa uide licet quæ à multis laudatur Cretensis & Laconica. Secunda uero secundo loco laudata ea quæ paucorũ potentia nominatur, plurimis plena malis respub. Item quæ ab hac differt plurimũ, eamq; sequitur, gubernatio popularis. Præterea generosa tyrannis, ab his omnibus differens, quartus ciuitatis extremusq; morbus. An aliam habes reipub. formã, quæ

quæ in perspicua & distincta quadam ratione sit sita. Nam & minores quidam principatus, & regna uenalia, & tales quædam ciuiles potentia inter hæc quodammodo medium obtinent. Quarum non pauciores inter Barbaros quam inter Græcos reperiuntur.

Multæ certæ, & absurda memorantur. Totidem quoque sunt hominum quodammodo species atq; mores. An ex quercu forte existimas, aut silice respub. fieri potius, q̄ Quot mores hominū totidē resp. ciuium moribus, qui quocunq; fluxerint, cætera secum rapiunt? Ex moribus procul dubio. Quare si gubernationum species quinque sunt, priuatorum quoq; animorum affectus quinque erunt. Nil obstat. Virum certe similem optimatū gubernationi uidimus, quem bonum, & iustum recte asseruimus. Vidimus. Deteriores deinceps narrare decet, contentiosum ambitiosumq; hominem secundū Lacedæmoniorum rempub. institutum: præterea paucorum imperij cupidum, & popularem hominem, & tyrannicū: ut iniustissimum discernentes, cum iustissimo comparemus, perfecteq; cognoscamus, quomodo summa meraq; iustitia ad summam se ac meram iniustitiam habeat, quo ad hominis iusti, uel iniusti beatitudinem, uel miseriam pertinet: ut uel Thrasymacho obtēperantes, iniustitiā prosequamur: uel presentibus rationibus persuasi, iustitiam. Ita prorsus agendū. Num sicuti cœpimus ante in rebuspub. mores animaduertere quam in priuatis personis, quia illic magis pateant: ita & nunc in primis consideranda est ambitiosa respub. cuius nullum habeo nomen præter ambitiosam potentiam, & principatum: post eam uero uirum talem considerabimus: deinde paucorum potentiam, talemq; uirum: postea multitudinis gubernationem, & hominem popularem: demum tyrannide pressam ciuitatem considerantes, & inde tyrannicum cognoscentes animum, conabimur ea que proposuimus, sufficienter diiudicare? Recte in hunc modum inspectio iudiciūq; procedet. Age itaq; explicare conemur, quo pacto ambitiosum imperium ex optimatum gubernatione nascatur. Quin hoc simpliciter uerum est, omnem rempub. ex eo quod dominatur, mutari, quando in ipso seditio oritur: dum uero secū ipso consentit, etiam si ualde exiguum sit, mutari impossibile est. Est ita. At uero quonam pacto ō Glauco, ciuitas hæc nostra è suo statu mouebitur: principes, & defensores inuicem, & inter se dissident? An uis imitantes Homerum Musas oremus, ut nobis explicent, qua ratione seditio primum incidat? Dicamusq; ipsas tragicorum ritu, nobiscum ueluti pueris iocantes nugantesq; ita loqui, ut dum nugantur, serio agant, magnūq; quiddam loquatur? Quonam pacto? Ita ferme. Difficile quidem est ita constitutā ciuitatē à suo statu moueri. Verum cum omne quod genitum est, corruptioni sit obnoxium, talis etiam constitutio semper manere non poterit, sed soluetur. Solutio uero hæc est: non solū circa plantas, sed terrena etiam animalia, fertilitas, & sterilitas animæ, corporūq; contingit, quando reuolutiones singulis circuloꝝ cōiunxerint ambitus: his quidem que breuis sunt æui, ambitus breuiore, cōtrarijs uero cōtrarios. Illi uero quos ad ciuitatis gubernationē educauistis, quāuis sapientes fuerint, nihilo magis uestri generis uel foecundam uel sterilem generationem, ratione una cum sensu assequantur, sed latebit eos opportunitas generandi, & plerunq; cum non opportunum fuerit, gignendis filijs operam dabunt. Est autem ei quod diuinitus generandum est circuitus, quem numerus continet perfectus. Humanæ uero genituræ is utiq; in quo primo augmentationes superantes, & superate tres distantia, atq; quatuor terminos accipientes, similitium & dissimilitium, & crescentium & decrecentium, cuncta correspondentia, & comparabilia inuicem effecerunt, quorum sesquitertia radix quinario coniuncta duas harmonias præbet ter aucta. Vnam quidem æqualem æqualiter, centū centies. Alteram uero æqualis quidem longitudinis, sed oblongiori, centum quidem numeroꝝ ex diametris cōparabilibus inuicē quinarij, indigentibus uno ex singulis, duobus uero qui inuicem dici nequeant, centum uero cuboꝝ trinitatis ipsius. Vniuersus autē hic numerus geometricus talem auctoritatem habens ad potiorem deterioremq; generationem uim habet. Quod si ciuitatis uestre custodes ignorauerint, nec opportuno in tempore sponsas spōsis cōiunxerint, haudquaquā ingeniosi felices uel pueri inde nascetur. Ac licet maiores ipsi eos cōstituant principes, qui inter illos præstantiores fuerint: tamen quia indigni erunt parentū successionē, in ipsis magistratibus subiectos negligent, neq; musicæ curam ut decet habebunt, neq; gymnasticę, unde iuuenes nimis erunt à musica alieni. Ex his autem principes constituentur negligētiores quam de-

Respub. ambitiosa

Ex gubernatione optimatum ambitiosum imperium quomodo oriatur

Mutatio Rerumpub. quomodo fiat.

cet ad examinandum genera illa quæ apud Hesiodum, & quæ apud uos referuntur, aureum scicet genus, argenteum, & æneum atq; ferreum. Quoniã uero mixtum erit argento ferrum, & æs auro, dissimilitudo & inæqualitas discors exorientur. Quæ ubicunq; nascuntur, bellum semper & inimicitias pariunt. Genus autem huiusmodi hominum ubicunq; adest semper seditionibus agitatur. Recta admodum respondere illas dicemus.

Neesse est enim cum Musæ sint. Quid uero post hac Musæ dicent? Postquam orta seditio fuerit, utraque genera ferentur, ferreum quidem & æneum ad quæstum, agrorumque & domorum possessionem, aurique & argenti copiam, Quod uero inest aureum, & argenteum, quasi non inopi sed opulenta natura, ad uirtutem statumq; pristinum, pugnantia uero inuicem & in contraria retrahentia in medium tandem conuenient, ut diuisis agris & domibus priuatim quæque possideantur: illi uero qui ante ab eis seruabantur tanquam liberi, amici, & nutritores in seruitutem redigantur, & uelut subditi atq; serui, belli custodiaq; ipsorum curam gerere cõpellantur. Hinc & mihi certe uidetur mutatio hæc accidere. Hæc utiq; gubernatio inter optimates, & paucorum potentia erit media. Erit certe. Mutabitur quidem ita. Cum uero in id fuerit permutata, quem potissimum gubernationis modum seruabit? Vel constat quod partim priorem rempublicam imitabitur, partim paucorum potentiam, utpote quæ in medio locata est, partim etiam quiddam sui proprium obtinebit? Ita profus. Et priorem quidem imitabitur in eo quod principes honorabuntur, & milites ab agricultura mechanicisque artibus & alijs quæstibus abstinebunt, & communia fient conuiuia, gymnasticisque ludis, & belli certamina frequentabuntur. Profecto. Sui autem ipsius propria, talia quædam habebit, quod sapientes metuet ad principatus admittere, quia non simplices neq; integerrimos huiusmodi uiros, sed mixtos possideat: & animosiores potius simplicioresq; homines ad gubernandũ asciscet, qui ad bellum potius quam ad pacem nati uideantur: Dolos quin etiam, & machinamenta belli plurimi faciet, semperq; pugnabit? Certe. Atqui pecuniarum cupidi erunt isti, quemadmodum qui in paucorum potentia uitam agunt, & tenebris obruti aurum & argentum rusticius honorabunt, utpote qui araria propriosq; thesauros habeant, quibus ista recondant, ac etiam circumsepta domorum ceu proprios nidos, in quibus multa cum mulieribus & alijs pro libidine erogabunt Vera loqueris.

Nõne & in rebus proprijs parci magis erunt quam deceat? quippe qui magnificiant pecunias, nec palam acquirant: in alienis autem propter libidinẽ profusiores, & clanculum uoluptatibus indulgebunt, haud secus legem passim refugientes, ac pueri patris aspectum, non persuasione, sed ut educati, ex eo quod ueram musicam quæ cum sermonibus & philosophia coniuncta est, neglexerint, multoque magis ac prius gymnasticã quam musicam honorauerint? Rempub. ex malo bonoque mixtam refers. Mixta est profecto: præ cæteris autem in ipsa propter animositatis iracundięq; imperium, contentionis ambitionisque studia inualescunt. Vehementer. An non hæc respub. ita coalescet, talisque erit, quantum licet sermone reipub. figuram non summa omnino diligentia describere, quia sufficiat ex ipsa descriptionis summula uirum iustissimum iniustissimum ue discernere, sitq; ferme opus inextricabile, si quis omnes respub. omnesq; mores nullo penitus prætermisso enarrare aggrediatur. Probe. Quis igitur secundum hanc rempub. uir? quomodo efficitur? qualis existit? Reor equidem, inquit Adimantus, similem esse Glauconis huius, cõtentionis gratia. Fortassis, inquam ego, in hoc est similis. Verum in his haud natura similis esse uidetur. In quibus? Contumaciorẽ sane esse eum neesse est, & à musica quodammodo alieniorem, musicæ tamen cupidũ: & audiendi quidẽ studiosum, rhetoricum uero nequaq;. Atqui & aduersus seruos agrestis erit huiusmodi uir, haud seruos despiciens quæadmodum uir tolerabiliter eruditus: erga liberos autẽ erit mitis: erga principes quidem obediens maxime, sed & principatus & honorũ auidior, oportere existimans non arte dicendi, uel alia quauis simili facultate, sed rebus bellicis, similibusq; excellere & cæteris præesse, cum sit & gymnasticæ & uenationis admodum studiosus. Est certe, inquit, mos hic illius reipublicæ. Nõne & pecunias iste in iuuentute contemnet: quo uero senescet magis, eo magis pecunias diliget, ex eo quod auarę naturæ sit particeps, neq; sit integer ad uirtutẽ, quia ab optimo custode deficiat? A quo nam, inquit Adimantus. Ratione & operatione inquã musicæ cõmixta, quæ sola cum
adest

adeſt, per omnem uitam uirtutē in eo cui præeſt ſeruat. Præclare loqueris, inquit. Eſt utiq; talis adoleſcens ambitioſi imperij cupidus, tali ſimilis ciuitati. Prorſus. Efficitur autem hic talis hunc in modum interdū: uidelicet cum iuuenis aliquis filius eſt patris boni in ciuitate non bene gubernata habitātis, honores, principatus, & iudicia fugientis, & reliquam huiusmodi negociorū curā, libenterq; ſe ſubiicientis, ut labores uitet. Quo nam pacto efficitur? Quando ſcilicet matrem audit ægre ferentem, quod maritus magiſtratibus minime fungatur, & idcirco inter alias mulieres ſeſe cōtemptam haberi: tum in dignantem quoties uirum aſpicit pecunijs cumulandis minime indulgere, neq; pro illis uel priuatim uel in iudicijs & publice contendentem ſollicitūq; ſed ad hæc omnia negligentiore, talemq; ut ſecum ipſe uiuat ut plurimū, uxorē uero nec aſpernetur quidem, neq; admodum colat. Ex quibus ſæpe filio mater prædicet ignauum eſſe patrem nimisq; remiſſum, & alia, quæcunq; de talibus garrere mulieres cōſueuerunt. Multa profecto, inquit Adimantus, talia ſuiq; ſimilia obloqui mulieres ſolent. Neq; te latet quod & ſerui, & domeſtici, præſertim qui maxime uidentur eſſe beneuoli, talia quædam auribus puerorum ſæpe inſuſurrant. Et ſi quem uiderint, uel pecunias patri debentem, quem ipſe nequaquam conueniat, uel in alio quodam iniuriantem, edicunt puero ſiquando uir euadat, hæc omnia ulciſcatur, uirq; magis ſit quam pater extiterit. Idem ille filius domo egreſſus alia horū ſimilia multa audit, uidetq; homines ſcilicet qui ſua in ciuitate officia colūt aliorum minime curioſi, ſtolidos uocitari, penitusq; contemni: horū uero diſſimiles honorari laudariq;. Cum hæc adoleſcentulus audit, uidetq;, ruruſq; patris ſermones audit, & ſtudia uidet proxime præter ſtudia cæterorū, ab utriſq; attractus: à patre quidē rationalis eius uis fouetur & augetur, ab alijs autē concupiſcendi & iracēdi natura. Quapropter cū nō malo ſit ingenio natus, mala tamen cæterorum cōſuetudine uſus, & in medium ab his tractus, mediæ ſe cuidam potentiæ contentioſæ iracundiæq; ſubiicit, ſitq; uir elato animo, gloriæq; cupidior. Naturam huius ſufficiēter enarraſſe mihi uideris. Habemus itaq; ſecundam rempub. uirumq; ſecundum. Habemus profecto. An non poſt hæc Æſchylī illud dicimus: Alterum hominem alteri ciuitati conuenientem? Imō uero ſecundum ſuperiorem illam ſuppoſitionem, alteram ciuitatem alteri cōgruam? Ita prorſus.

Quæ uero huiusmodi rempub. ſequitur, paucorum ut arbitror, potētia eſt. Quam potiffimum reipub. inſtitutionem paucorum uocas potentiam. Eam in qua magiſtratus à cenſus æſtimatione ciuibus tribuuntur, & in qua diuites dominātur, pauperibus uero nulla reipub. eſt communio. Intelligo equidem. Nōne dicendum, quo pacto à gubernatione ambitioſa in hanc tranſgreſſio fit? Dicendum certe. Vel cæco id quidem perſpicuū eſt, quo pacto tranſgreſſio fiat. Quonam pacto? Ærariū illud cuiuſq; auro plenum, talem perdit rempub. Nam primum quidem nouos ſumptus reperiunt, & ad leges deducūt, quibus neq; ipſi neq; mulieres ipſorum obtēperant. Conſentaneū id quidem. Deinde alter alterius exemplo & æmulatione perciti multi tandem tales euadunt. Veriſimile. Hinc effuſius ad pecunias cumulādas delapſi, quāto id precioſius æſtimant, tanto uirtutem exiſtimant uiliorē. An nō ita uirtus à diuitijs diſcrepat, quaſi utraq; in lance ſtateræ ſint poſita, ſemperq; in contrariā partē declinent? Ita prorſus.

Quando igitur in ciuitate diuitiæ ac diuites honorantur, uirtus probiq; uiri deſpiciuntur. Conſtat. Incendunturq; ad ea ſtudia omnes quæ in honore ſunt, eaq; frequētant: quæ uero nullo honore cēſentur, apud quoſq; iacere ſolēt. Atq; ita ex uictoriæ honorisq; cupidis, quæſtus & pecuniarū auidi tandē efficiuntur. Et diuites quidē uiros laudant, & admirantur, & ad magiſtratus euehūt, pauperes uero deſpiciūt. Omīno ſic accidit. An nō & lege ſtatuunt principatus fines, dū ſtatuunt ubi maior eſt pecuniarū copia, ibi talē principatū eſſe maiorē: ubi minor, cōtrā minorē: prohibētq; aliquē imperare, qui non ad certum aliquē cenſum peruenerit? Hæc aut uir armisq; efficiunt: aut poſtq; metū incuſſerint, talem conſtituerunt rempub. Nōne ita? Ita prorſus. Conſtitutio quidē, ut ita dicā, hæc eſt. Eſt certe. Sed quiſnā reipub. modus? quīue defectus ſunt, quos habere eam rempub. dicebamus? Principio qualis ſit præſcriptus hic in ea terminus, aſpice. Siquis in nauis gubernatione, à cenſus æſtimatione gubernatores eligat, pauperē uero licet gubernandi peritiorē haudquaſ; admittat, quid ex hoc ſequuturum cenſes? Ut male nauem ducant. An non eodē pacto in quouis alio principatu? Sic equidem arbitror.

Ex optima
tū rep. quō
fiat cēſu po
tētū reſpub.
De diuitijs
& uirtute

Sic

Sic ne in omnibus præterquam in ciuitate? An & in ciuitate præterea? Multo etiã magis, quoniam hæc grauissima est, & maxima gubernatio. Vnum quidẽ hunc & tantum paucorum potentia defectum patitur. Apparet. Quid autem hoc? Nunquid leuius? Quale istud? Quod necesse est non unam hanc, sed duas esse resp. unã quidem pauperum, diuitũ alteram, & homines intra mœnia eadem habitantes sibi inuicẽ semper insidiari. Certe non leuius istud. Sed neq; hoc pulchrũ est, bellum scilicet gerere nõ posse: quia coguntur, siue populo utantur armato, eum formidare magis quã hostes: si ue non utantur, reuera in ipso prælio paucorum potẽtiã studiosi uideri: ac etiã pecunias in eum usum erogare detrectabũt, utputa homines auari: istuc inquam an decorum est?

Non certe. Nunquid recte fieri illud existimas, quod supra uituperauimus, ut in huiusmodi ciuitate iidem homines in diuersis simul officijs occupent, terrã colãt, pecunias cumulent, militent? Nullo modo recte. Vide utiq; si horũ malorum omnĩ hæc prima id grauissimum patitur. Quale id? Vt liceat cuiquam sua omnia alienare, alteri uero illius omnia possidere: atq; ei qui alienauit, habitare in ciuitate, dum nulla ciuitatis pars existat, neq; nũmularius, neq; opifex, neq; eques, neq; armiger, sed pauper & egenus passim cognominatus. Prima hæc certe. Hoc profecto in ciuitatibus quæ paucorũ subijciuntur imperio, minime prohibetur. neq; enim alijs opulentiores essent quã decet, alijs profus mendici. Recte loqueris. Hoc autem considera: nunquid quando diues huiusmodi erogabat, conducebat ne magis ciuitati ad ea quæ paulo ante dicebamus: an uidebatur quidem e principum numero esse, reuera autem neq; princeps, neq; minister erat, sed priorum cõmodorumq; consumptor. Sic utiq; uisum est. Erat autem nihil aliud q; consumptor. An uis dicamus, quẽadmodũ in fauo fucus ortus examinis apum morbus est, ita & hominẽ huiuscemodi domi natum, pestem reipub. fore? Prorsus inquit o Socrates. Nõne uolatiles fucos omnes sine aculeis deus fecit? hos autem terrestres, partim sine aculeis, partim diris armatos aculeis cernimus. Et ex his qui aculeos nõ habent, inopes tandem in senectute fiunt: aculeis autem instructi sunt hi qui uocãtur malefici. Vera loqueris. Cõstat ergo in ciuitate, ubi mēdicos uides, & fures inesse clam, & latrones & sacrilegos, & horum omnĩ scelerum auctores. Constat certe. Nõne in ciuitatibus quæ reguntur à paucis, egenos inesse uides? Omnes ferme, exceptis principibus. An non igitur arbitramur, maleficos in ea esse multos aculeis ipsis armatos, quos diligentia ac ui principatus detinet? Arbitramur plane. Nõne ob prauã educationem, & disciplinẽ defectũ, & iniquã reipub. dispositionẽ, homines ibi tales euadere asseremus. Asseremus. Talis utiq; erit ciuitas paucis subiecta principibus, totaq; premetur malis, forte etiã pluribus. Sic ferme. Constituta iam nobis sit ea resp. quã paucorum potentia uocant, à census estimatione principes eligentẽ: post hæc autẽ inuestigemus quo pacto uir aliquis similis istius efficiatur, & postq; similis est effectus, qualis sit.

Sic prorsus. Nõne hac ratioẽ maxime ex ambitioso in paucorũ imperij cupidũ transit? Quare? Quando ibi adolescens aliquis primo quidẽ patrem imitatur suũ, eiusq; uestigia sequitur: deinde ipsum aspicit, ut qui in ciuitatem tanq; in scopulum offenderit, subito ex culmine dignitatis prolapsus seipsum suaq; omnia dispergentẽ, siue post belli expeditionẽ siue alterius magistratus maximi dignitatẽ, in iudiciũ ab insidiatoribus tractũ, à calumniatoribus circumuentũ, eiectum, depressum, patrimonio spoliatum. Consentaneum quidem. Ille o amice hæc intuitus atq; perpessus, amisso patrimonio, propter formidinem, confestim ex animi throno ambitionem illam & audaciam deijcit, & humilior propter paupertatẽ factus sese ad quãstum conuertit, & angusto admodũ animo aride nimium & parce uiuens, seq; in obeundo negotio uexans pecunias cõgregat. An non huiuscemodi hominẽ tunc existimas in ea animi sede auaritia & lucri cupiditatẽ locare? eiq; in animo regiũ locũ concedere? ornãmētisq; regijs exornare, coronis, balteis, fibulis, fimbrijs, ense Persico? Equidẽ. Atq; hic quidẽ rationalem uim, & animositatis ardorem hinc inde depositã seruire huic cogit, & nihil aliud inquirere, & cõsiderare permittit, q; unde ex paucioribus pecunijs plurimã cõgregentur: hæc autẽ nihil aliud mirari, & colere q; diuitias atq; diuites, neq; dignitatẽ ex re alia quã ex pecunijs quærere, & si quid aliud ad id conferat. Nulla certe alia mutatio est usqueadeo uelox & uehemens ex iuvene ambitioso in pecuniã cupidũ. Nõne igitur hic paucorũ imperij studiosus est? Mu

Fucorũ duo
genera
Vbi mendici
uidentur
fures esse &
latrones &
omniũ scelerũ
auctores

est? Mutatio quidem ipsius ex homine similis est illius Reipublice ex qua paucorum potentia extitit. Consideremus utique nunquid similis sit. Consideremus. Principio in eo quod pecunias multifacit, similis erit. Quid nunc Quinetiam & in eo quod parcior est, & ad lucrum avidior, solasque necessarias cupiditates explet, ceteris vero sumptibus nequaquam indulget, sed alias appetitiones tanquam superuacuas cohibet. Magnopere. Aridior itaque & squalidior uiuit, undique summa parsimonia rem familiarem augens, coaceruando intentus thesauro, quos quidem homines uulgus probat. an non hic erit uir talis Reipublice similis? Mihi quidem uidetur. Pecunia itaque maxime honoratur & ab hoc, & ab omni ciuitate. Neque enim hic, ut arbitror, disciplinae applicuit animum. Non, ut opinor. Neque enim caecum sibi ducem praeposuisse. Optime quidem. hoc autem animaduerte. Nonne furorum naturae similes cupiditates ob disciplinae defectum inesse dicimus, partim mendicas, partim maleficas, ut quidem ab alia diligentia detentas? Et maxime quidem. Scis ne quod inspiciens, ipsorum maleficia cernes? Quoniam? Ad orphanorum tutelam, & siquid ipsis tale contingit, quo licetiam plurimam ad iniuriam nanciscantur. Vera narras. An non id constat, quod in alijs commercijs uir talis, in quibus probus habetur, cum iustus esse uideatur, aequitate quadam uitae ceteras cupiditates prauas quae in ipso sunt, cohibet: non idcirco obtemperans, quia non praestet, neque ratione mansuefaciens, sed necessitate ac metu circa reliquam substantiam contremiscens? Summopere. Enim uero o amice, in multis eorum reperies, quando aliena oportuerit erogare, fuci per similes cupiditates. Maxime. Non igitur seditione intestina is carebit, neque unus quidam erit, sed duplex, habebitque in se cupiditates ut plurimum cupiditatum dominatrices, meliores scilicet deteriorum. Est ita. Quamobrem modestior hic alijs multis erit. Consentientis tamen & compositae mentis uera uirtus longe hunc effugiet. Mihi quidem uidetur. Quinetiam ad certamen erit tardior uir parcus quoties priuatim in ciuitate de uictoria aliqua honesta, & magnificentia erit certandum, cum pecunias erogare nolit decoris et contentionum huiusmodi gratia, metuens prodigas libidines suscitare, prouocareque ad propugnandum contendendumque. Cum paucis eorum qui circa se sunt, optimatum ritu pugnant, ut plurimum uinci patitur, & diuitias auget. Summopere. Nunquid ultra diffidimus, ad ciuitatis eius exemplum quae gubernatur a paucis, hominem parcum atque auarum institutum esse? Nullo modo. Post haec inuestigandum uidetur, quo pacto popularis gubernatio constituitur, & quae sit eius conditio, ut eandem in tali homine conditionem recognoscentes, eum in iudicium deducamus. Ita sane iter nobis inceptum similiter peragemus. Nonne hunc in modum ex paucorum potentia in populari gubernationem ciuitas permutatur, ex eo quod ciues optimum esse proposuerunt, ut quae ditissimi sint? Quo pacto? Quia principes in ea propter diuitias dominantes, prodigaliter dissolutorum uenenum lege prohibere negligunt, ut emptionibus & foenoris eorum usurpantes bona, opulentiores etiam honoratiorisque euadant. Maxime omnium. Constat itaque impossibile esse in ciuitate diuitias honorare simul, & temperantiam possidere, sed necessarium est ad alterius aestimationem alterum semper istorum negligi. Constat plane. Dum igitur in paucorum potentia iuuentutis educationem negligunt, permittuntque ad libidinem uiuere, cogunt saepenumero homines non ingenerosos ad paupertatem redigi. Maxime Sedent, ut arbitror, isti in ciuitate aculeis armati, partim alieno ere grauati, partim ignominia afflicti, partim utrisque malis oppressi, insidiantes illis quos sua nouerunt possedisse, atque alijs, atque idcirco res nouas quotidie molunt. Est ita. Homines autem auari, dum lucro incumbunt, hosque non animaduertere uidentur, & reliquorum insuper ut quisque maxime cedit, maxime argento immisso uulnerantes, & patri natos foenusque plurimum reportantes, ita fucis egenisque hominibus ciuitatem replent. Maxime. Neque uolunt tantum mali incendium ita extinguere, ut non permittant quemque res suas pro arbitrio agere. Neque ita rursus & secundum alteram legem talia quaedam prohibentur. Secundum quam potissimum?

Secundum eam quae post illam proxime sequitur, cogitque ciues uirtutis curam suscipere. Si quis enim multa ex uoluntarijs commercijs sui periculo tractare iubeat, non usque adeo impudenter pecunias congregabunt, paucioraque in ciuitate mala nascentur talia qualia diximus. Sic omnino. Nunc autem his de causis principes subditos sic in ciuitate disponunt: seipsos uero, & suos, & iuniores, delicatos, & molles, & secordes reddunt, nullum aut animi,

aut cor-

De popula-
ris gubernationis
constitutione, &
conditione

aut corporis laborem tolerantes, uoluptatibusq; & doloribus succumbentes. Prorsus.

Et ipsi quidem tales euadunt, ut nihil aliud præter quæstum æstiment, neq; maiorē uirtutis curam habeant q̄ mendici. Sic certe. Ita igitur instituti, quotiens congregiunt inuicē principes ac subditi siue in itineribus, siue in alio quopiam cōmuni cōmercio, atq; opere, aut circa spectacula ad exercitum uel nauigantes unā, uel militantes, uel etiam in ipsis periculis sese inuicem spectantes, nullo modo in his pauperes à diuitibus despiciuntur, sed frequenter homo pauper, macer, cutimq; sole duratus cum in acie ad opulentum collatus est, in umbra molliter enutritū, atq; obeso corpore oneratum, eumq; inspicit anhelantem & anxium, nōne censebit ignauia cæterorū uiros huiusmodi diuites fieri; alterq; alteri ubi priuatim cōuenere, narrabunt locupletes illos suos crassosq; homines precij nullius esse? Noui certe ita eos solere. Nōne igitur quemadmodū debile & ualitudinarium corpus, uel minima mutatione extrinsecus iniecta in morbos incidit, sæpe etiam nulla extrinsecus re nocēte, ipsum intra se dissidet: ita & ciuitas malis h̄sdem affecta parua occasiōe, aliunde sibi, uel his ex optimatū, uel illis ex populari republica auxilium adiungentibus, ægrotat, & secum ipsa dissentit. Sæpe etiam absq; externorum opera, seditionibus agitatur. Prorsus. Popularis utiq; gubernatio fit, ut arbitror, quando pauperes superantes, diuites partim necant, partim in exilium pellunt, reliquos autem equis reipub. honoribus muneribusq; afficiunt, atq; ut plurimum in ea sorte magistratus obtinent. Huiusmodi certe est popularis ciuitatis cōstitutio, siue armis fiat, seu metu descenditibus alijs. Quænam erit igitur horum ciuiū uita? qualis gubernatio? Constat enim q̄ uir talis popularis aliquis apparebit. Perspicuum. An non primum quidem liberi erunt omnes, ciuitasq; libertatis plena, summaq; licētia pro libidine omnia omnes audebunt? Fertur equidem. Vbi autē licentia, ibi quisq; arbitrato suo uitam instituet. Patet. Omniformes in hac ciuitate nascuntur homines. Valde. Videtur utiq; hæc omnium esse rerumpub. pulcherrima: atq; ut pallium uarijs depictū coloribus, speciosissimum esse uideat, ita ciuitas ista diuersis ex moribus uaria, pulcherrima prorsus apparet: ac perinde ut pueri & mulieres uarietate distinctis opificijs & spectaculis delectantur, sic multi propter hanc uarietatem pulcherrimam arbitrantur. Et maxime quidem. Atqui facile est ō beate in hac ciuitate rempub. quærere. Quamobrem? Quoniam omnia rerumpub. genera propter licentiā habet: ac uidetur necessarium illud qui rempub. instituire cupit, quod modo nos fecimus, popularem ciuitatē ingressum, eam reipub. constitutionem quæ magis placeat sibi, deligere, quasi rerumpub. nundinas adeuntem, atq; ita eligentem, ciuitatis modum statuere. Fortè exempla huic nequaq; deerunt. Quid uero? an nō dulcis hæc prima fronte atq; diuina uidetur uita, ut neq; cogaris in hac ciuitate magistratibus fungi, nec etiam si ad id sufficiās, neq; parere si nolis, neq; bellū gerere alijs bellum gerentibus, neq; pacem agere agentibus alijs, nisi id placeat? Vel etiā si qua te lex imperare uetet, & sententias ferre: nihilominus & imperes, & sententias feras in iudicio: modo tibi hoc uisum fuerit? Fortè sic primum uidetur. Quid autem mansuetudo damnatorum quorundam? nōne decorat? an nondum hac in ciuitate uidisti homines morte, uel exilio condemnatos, nihilominus urbem incolere, ac prodire in medium, & sæpe quasi nemo id uideat, aut curet, instar heroum quorundam per urbem incedere? Vidi equidem multos. Indulgentia uero ipsius nimia, & sine ulla obseruatione negligentia eorum quæ nos dicebamus, rem ipsam honestantes, quando ciuitatem constituebamus: q̄ uidelicet nisi forte quis excellenti sit ingenio præditus, nunq; uir præclarus euadet, nisi à prima pueritia statim honestis sese exerceat ludis, & eiuscemodi omnia frequēter exerceat, tanq; quæ alto animo hæc pessundat omnia, ea inquam, negligentia nihil pensi habet ex quibus studijs aliquis se ad ciuilia conferat, sed honorat, si quis duntaxat ametur à uulgo. Valde admodum generosa. Hæc utiq; habebit & horum similia, gubernatio popularis, eritq; ut apparet, dulcis respublica, & sine duce, ac uaria æqualitatē quandam similiter æqualibus inæqualibusq; distribuens. Manifesta admodū narras. Contemplare quisnam uir talis priuatim sit. an fortè primo inuestigandū est, quemadmodū in republica fecimus, quonam pacto talis efficiatur? Ita prorsus. Nōne ita maxime accidit, ut auari patris & paucorū potentia cupidi filius aliquis sub parentis moribus nutriatur? Quid ni? Hic uoluptates suas coercet, quæcunq; ad sumptus alliciunt, non ad lucrum

lucrum, quæ quidem uoluptates non necessariae appellantur. Manifestum est. Num lubet, ne in ambiguitate uersetur, ut in primis quidem quæ necessariae sint cupiditates, quæ non necessariae, discernamus? Lubet equidem. Necessariae quidem ille merito uocarentur, quas amouere non possumus, & quæ cum percipiuntur, nos iuuant. has enim ambas querere naturam nostram necessarium est. Nonne? Maxime. Iure igitur eas necessariae appellabimus. Iure. An non recte eas necessariae esse negabimus, quæ remoueri possunt si quis assuescat à teneris, quæ uè cum adsunt, nihil afferunt boni, imò plerumque nocent? Præclare quidem. Accipiamus earum exemplar, ut quæ utraq; sint, cognoscamus, & figura quadam eas inspiciamus. Sic oportet. Cupiditas utiq; comedendi, cibiq; & obsonij usq; ad salubritatem, & bonam corporis ualitudinem, necessaria est. Arbitror. Certe cibi usus duplici de causa necessarius, & quia sine ipso uita non sufficit, & quia utilis. Ita est. Aliorum uero condimentorum, quatenus ad bonam corporis ualitudinem confert. Prorsus. Sin aut nihil confert uel horum uel aliorum appetentia superuacua, tum etiam coerceri à teneris potest, obstat aut & corpori & menti ad prudentiam temperantiãq; merito nõ necessaria nominabitur. Merito. Has igitur sumptuosas cupiditates, illas uero quæstui deditas, quia conferant ad agendum, uocabimus. Quid ni? Idemq; de ueneris alijsq; dicemus. Idem. Profecto, quæ fucum paulo ante nominauimus, hunc esse dicebamus qui talibus uoluptatibus, & libidinibus plenus est, & cupiditatibus nõ necessarijs est mancipatus: eum uero qui necessarijs, parcum, & paucorum potentie cupidum. Proculdubio. Rursus dicimus quæadmodum ex paucorum potentie cupido popularis efficitur. Videtur aut mihi hoc pacto, ut plurimum fieri.

Quæ uoluptates necessariae, quæ non

Quoniam? Quando iuuenis, ut modo diximus, nutritus ruditer, & aride nimium, fucorum mel gustat, adhæretq; ardentibus uehementibusq; & callidis animalibus, quæ possunt omniformes & uarias uoluptates undiq; comparare: hinc utiq; existima eam oriri mutationem, quæ iste ex paucorum potentia quæ in eo est, transit in popularem. Necessarium est. Nunquid quemadmodum ciuitas mutabatur, dum extrinsecus præsidium alterutrius partium præstaretur, à simili simile: ita adolescentis mutatur ingenium, dum rursus externarum cupiditatum species cognata & similis, alteri cupiditatum speciei earum quæ in eo sunt, suffragatur? Prorsus quidem. Quod si quæ suppetiæ ingenio eius paucorum imperij studioso, si uè à patre, seu à domesticis alijs ferantur, admonitionibus, increpationibusq; seditio, & reluctatio, & pugna in ipso ad seipsum tunc nascatur. Quid ni? Et quandoq; ut arbitror, popularis conditio paucorum statui cedit, & nonnullæ cupiditates partim intereunt, partim excidunt, pudore aliquo in animo iuuenili exorto, unde rursus excolitur.

Fit nonnunquam. Rursus præter eas quæ exciderunt cupiditates, aliæ coalescentes cognatae propter incitiam paternæ educationis multæ uehementesq; fiunt. Sic certe fieri consuevit. Trahunt porro ad se consuetudines, ac dum clam serpunt, magnum ex crescunt in numerum. Quid prohibet? Tandem iuuenilis animi arcem occupant, presentientes uacua esse doctrinarum, honestorumq; officiorum, & uerarum insuper rationum. Qui sane optimi omnium custodes seruatoresq; in hominum priorum mentibus existant: sum moperere. Falsæ uero, & superbæ petulantesq; rationes & opiniones eorum in locum succedentes, eundem talis hominis locum obtinent. Maxime. Nonne iterum ad lotophagos illos accedens, manifeste istuc habitat? Ac si ab amicis subsidium aliquod laboranti meliori animi eius parti submitatur, superbæ petulantesq; rationes claudentes regni in eo muri portas, neq; subsidium ipsum admittunt, neq; legatos priuatorum seruum monitus excipiunt, sed ipsæ prælio superant, & pudore quidem appellantes fatuitatem, in exilium turpiter expellunt: temperantiam uero ignauiam uocantes, reprobantesq; efficiunt: modestiam quoq; in moribus, & in sumptibus moderationem, tanq; rusticitatem & illiberalitatem penitus detestantur & fugant, & ipsæ unã cum multis futilibusq; cupiditatibus inualescunt. Magnopere. Cum hæc depulerunt ex eius animo quæ occuparunt & purgarunt, magnis impensis iam initiato, post hæc petulantiam, licentiam, prodigalitatem, impudentiam, splendidas ingenti caterua coronatas deducunt, extolentes applaudentesq;: dum petulantiam quidem, ingenuam educationem: licentiam uero & libertatem & prodigalitatem, magnificentiam: impudentiam fortitudinem uocant. An non ita quodammodo iuuenis transit ex innutrita necessariarum cupiditatum affectione, in resolutam licentiam non necessariarum futiliumq;

Hh uolupta

uoluptatū? Plane id constat, inquit ille. Viuit deinceps talis, ut arbitror, nihilo magis necessariorum q̄ superuacuarum uoluptatū gratia erogās pecunias, labores, exercitationes. Verum si ita fortunatus est, ut neq̄ ultra modum debacchetur, sed senior factus, & ingenti uoluptatum turba adueniente, non omnes, sed aliquas admittit, exclusis interim ceteris: nec ingressus illis totum se dat, sed ita uiuit, ut æqualiter singulis impertiat se: ei que fortè tum incidit, uelut magistratui summo imperium sui cōmittens dum ea expleatur, & rursus alteri nulla neglecta, dum unamquāq̄ apud se alat. Sic accidit. Hic quidē rationem ueram nō accipit, neq̄ in custodia tuā arcem admittit, si quis dixerit uoluptates partim esse bonarū honestarūq̄ cupiditatum, partim uero malarum, & illas exercendas esse, & honorandas: has contra, moderādas & cohibendas. Verum omnibus hīs annuit, affirmatq̄ similes omnes esse, & pariter honorādas. Profecto quisquis ita affectus est, id agit. Nōne ita indies uiuit, ut incidentib. presentibusq̄ semper cupiditatib. obsequatur: dū uidelicet aliās ebrietati modulationibusq̄ indulget, aliās aq̄e potu cōtentus est & inedia: interdū uero gymnasticā studijs se exercet, nōnunq̄ remissiori animo torpet: quādoq̄ philosophiā attingit studia sæpe etiam se ad rempub. cōfert, prodiq̄ in mediū, quicquid obtulit fors, & dicens, & faciens: ac si quādoq̄ milites admirat, ad eos fertur: sim mercatores, ad hos rursus aduentat, neq̄ ordine ullo aut necessitate uitam suam dirigit, sed iucundā & liberalem, & beatam hanc uitam appellans, hanc assidue colit. Scite uitam popularis hominis nullum delectū uiuendi habentis, narraſti. Abitor equidē plenum hūc diuersis pluribusq̄ motibus esse, pulchrūq̄ & uarium quēadmodum ciuitatem illam uideri, quem sanè multi atq̄ multæ feliciter uiuere arbitrarent, cū rerumpub. atque morū in se multa exempla contineat. Ita est nimirū. Esto nobis uir talis populari repub. similis, utpote qui popularis merito nomineſt. Esto. Reliquum est, ut de præclara illa repub. uiroq̄ præclaro dicamus, tyrannide atq̄ tyranno. Omnino. Age uideamus ō dulcis amice, quisnam tyrannidis ipsius sit modus. Principio q̄ ex populari oritur, fermè est perspicuū. Manifestum. Eadem igitur ratione ex populari tyrannis oritur, qua ex paucorū potentia, popularis. Quare? Quod sibi ciues in paucorū potentia tanquam bonū proposuerūt, per quod & paucorū potentia inoleuit, id erat diuitiarū copia. Nōne? Istuc ipsum. Inexplebilis itaq̄ diuitiarū sitis, ceterorūq̄ officiorum negligentia propter ipsum quæstum eam perdūt. Verum id quidē. Quinetiam eius quod in populari bonum censeſt, cupiditas inexplebilis, ipsam quoq̄ peruertit. Quid in ea potissimum censeſt bonū dicis? Libertatem. Nam istud in populari ciuitate censeſt præclarissimum audies. Ideoq̄ in hac sola habitare par est eum uirum qui natura sit liber. Certe nomen istud libertas, in hac ciuitate frequentius prædicat. Nōne quod dicturus eram, huius ipsius cupido insatiabilis, ceterorūq̄ negligentia hanc mutat rempub. cogitq̄ tyrannide indigere? Quo pacto? Quando uidelicet popularis ciuitas sitiens libertatē, malos pincernas præſidentes nanciſcit, & ea profusus q̄ decet, sese ingurgitās debacchatur, & principes uelut rigidiores & tyrānicos accusans punit, nisi mites admodū sint, plurimumq̄ licentiæ cōcedant. Sic profus accidit. Atqui & eos qui principib. parent, obiurgat tanq̄ seruales & precij nullius homines: principes autem subditis pares, & subditos pares principibus, priuatim & publice laudat atq̄ honorat. an nō necesse est hac in ciuitate ad summam libertatē homines peruenire? Proculdubio. Atq̄ hanc insitam obedientiæ impatientē licentiam, ō amice, priuatas irrepere in domos, seq̄ usq̄ ad bruta protēdere? Quo pacto hoc dicimus? Quale uidelicet, si pater filio fiat similis, filiosq̄ metuat, & filius patri sit par, neq̄ uereat parētes, neq̄ metuat, ut sit maxime liber: inquilinus præterea ciui, & inquilino ciuis aquet, peregrinusq̄ similiter. Sic accidit. Hæc utiq̄ & alia nonnulla minora similia his eueniunt. Nempe ea in urbe præceptor discipulos timet, eisq̄ blandit, discipuli præceptores spernūt, & similiter pædagogos: atq̄ ut summatim dicā iuniores senioribus se similes præstant, uerbisq̄ & operibus aduersant. Seniores autem iuniorū gerunt uicem, & tanq̄ scurræ facetijs eos delectant, ne se ueri imperiosiq̄ uideantur. Maxime. Vulgi autē libertas extrema, ō amice, tali in ciuitate quāta, quando quidē empta mancipia nihilominus libera sunt q̄ emptores: & quāta mulierib. erga uiros, uirisq̄ erga mulieres æqualitas libertasq̄ sit, fermè dicere oblitus sumus. An non secundū Æschylum dicemus, q̄ nunc nobis in buccā uenit. Sic profus inq̄, atq̄ ego.

De tyrānide
& tyranno

ego quidem ita dico: profecto bestia quae ab hominibus nutriuntur, quanto liberiores hac in ciuitate sint quam alibi, nemo nisi expertus crediderit. Nam & catellae, ut habet proverbium, perinde acheræ sunt. Et equi, & asini tanta per vias libertate progredi consueverunt, ut in obuium quæque impetum faciant, nisi cesserit. Cæteraque omnia summa aguntur licentia. Meum certe mihi narras insomniū. Nam mihi rus proficiscenti frequenter ista contingunt. Vides quo tandem omnium supradictorum summa contendat? Ita siquidem hinc delicatus ciuium animus redditur, ut si quis paulum quid seruitutis afferat, egre ferant, neque tolerant. Demum vero leges omnes tam scriptas quam non scriptas contemnunt, ne quis illis præsit dominus. Manifestum id quidem. Hæc o amice, egregia illa & elegans respublica est, ex qua ut mihi uidetur, tyrannus nascitur. Elegans certe, sed quorsum hæc?

Morbus porro qui in paucorum potentia serpens, eam labefactauit, idem & in hac pullulans excrescensque nimia ex licentia, popularem ciuitatem iugo seruitutis subigit. Ac summam excessus omnis uerti penitus in contrarium consuevit, in temporibus, in arboribus, in animalibus, & in rebusque maxime. Haud iniuria. Nimia enim libertas haud in aliud uidetur quam nimiam in seruitutem conuerti, & priuatim, & publice. Certe id consentaneum. Quare non ab re dicebam non ex alia republica quam populari tyrannidem surgere: extrema ex libertate, grauissimam & acerrimam seruitutem. Sic ostendit ratio. At non hoc ut arbitror, ipse quærabas, sed quinam morbus idem in paucorum potentia popularique gubernatione innatus eam in seruitutem redigit. Vera narras. Dicebam utique ociosorum & prodigiorum hominum genus partim fortius & uirilius esse, partim ignauius: & illud quidem ducere, hoc autem sequi. quos quidem homines fucis in superioribus comparauimus: illos quidem fucis aculeatis, hos autem aculeis carentibus fucis. Et merito. Isti quidem in quacumque fuerint ciuitate eam turbant, quemadmodum pituita ac bilis corpus. Quos oportet bonum medicum & legum fundatorem, non minus quam solertem apum cultorem, eminus præcauere, primum quidem ne orientur in ciuitate: ac si orientur, ut cum ipsis fauis protinus excidantur. Ita prorsus agendum. Sic igitur accipiamus, ut perspicacius quod quærimus, cognoscatur. Quo pacto? Trifariam popularem ciuitatem, ut re ipsa est, partiamur. Vnum quidem hoc genus in ea propter licentiam nascitur, non minus quam in paucorum potentia. Est ita. Longe autem acrius in hac quam in illa. Quare ratione? Ibi quia contemtuus est, & priuatum uiuit, imbelles propter delidiam fit. In populari autem id genus omne exceptis paucis præsidet, & quod in eo acerrimum dicit & agit: aliud autem iuxta tribunalia inhærens susurrat, nec tolerat, si quis alia dixerit. Quapropter omnia ab hoc genere paucis exceptis in ciuitate huiusmodi administrantur. Et maxime quidem.

Aliud igitur tale semper ex multitudine excernitur. Quales? Omnibus enim quæstum cōsecrantibus, qui natura elegantissimi sunt, ut plurimum ditissimi efficiuntur. Consentaneum. Hinc utique mellis copia & uberior & facilius fucis exprimitur. Quomodo enim ex his qui pauca possident copia mellis exprimeret? Diuites, ut arbitror, tales fucorum herba uocantur. Sic ferme. Populus autem tertium erit genus, quodcumque ipsi sua diutaxat curant, nec alienis se implicant, haud multum pecuniosi. Quod quidem genus & plurimum est & in populari ciuitate principalissimum, quotiens congregatur. Est certe, at non frequenter id facere uult, nisi particeps mellis efficiatur. Nonne semper est particeps, quatenus hi qui præsidet, expoliant diuites, dispertiantque populo, sibi uero ut plurimum usurpant? Profecto ita fit particeps. Coguntur itaque repugnare hi qui spoliati sunt, pro uiribus apud populum tum dicendo, tum agendo. Quid nisi? Occasionem itaque ab alijs acceperunt, cum ipsi non cuperent, rerum nouandarum, nempe ut insidiantur populo, & ad paucorum imperium intendat animum. Cur non? Tandem uero postquam populum uiderunt non sponte, sed per inscitiam a calumniatoribus seductum conari ipsis iniuriam inferre, tunc sane uelint nolint, reuera paucorum potentia studiosi euadunt, haud ultro uolentesque, sed quod illis hoc malum ingerat fucus stimulan ac pungens.

Valde quidem. Accusationes igitur, litigia, contentionesque mutuae oriuntur. Et maxime. Ideoque populus consuevit unum aliquem sui defensorem creare, eumque nutrire, & uti magnam efficiat, conseruere. Consuevit certe. Ex quo patet tyrannum ex radice tutoria pullulare. Certum id quidem. Quæ nam origo mutationis ex tutore in tyrannum, an uidelicet postquam coepit qui præest id agere, quod circa templum Lycæi Iouis in Arcadia fa-

bula refert? Quidnam? Quod quisquis humana uiscera cum aliarum uictimarum in ci-
 fa uisceribus forte gustarit, lupus fieri cogitur. Nonne fabulam audiuiti? Equidem.

Lupus ex
 homine

Eodem modo & hic cuius imperio uulgus omnino obtemperat, cognato non abstinere sanguine: sed falsis, ut solent, confictis criminibus in iudicium trahit eos a quibus timet, & iniusta se cade cruentat uiri uitam extinguens, gustansque lingua impura & prophano ore generis proximi sanguinem: ac nonnullos pellit, necat alios, suasorem se aris alieni decidendi, agros distribuendi praebens. Quare necesse est eiusmodi hominem uel ab inimicis interfici, uel tyrannidem exercere, lupumque ex homine fieri. Necesse est omnino. Hic quidem aduersus opulentos homines seditiosus. Certe. Nonne ab inimicorum uel huic periculum imminet, qui si expulsus, inuitis redierit inimicis, tyrannus effectus reuertitur?

Constat. Ac si eum calumnijs publicis expellere nequeunt, uel occidere, uiolentam illi mortem intentant, clamque insidiantur. Ita certe fieri consuevit. Hinc illa solita tyrannis postulatio sequitur. Nempe omnes qui huc ascenderunt, custodes aliquos corpori, ut auxiliator populi saluus sit, solent a plebe requirere. Maxime. Dat itaque eos plebs de illo nimis sollicita, de se autem nimis securo. Magnopere. Cum haec uir pecuniosus animaduertit, qui ob pecunias plebi hostis est, tunc certe iuxta oraculum Croeso datum calculosum ad Hermum fugit, neque moratur, neque timidus dici ueretur. Haudquaquam secundo iterum ueretur. Sane quisquis comprehensus fuerit, ultimo supplicio afficitur. Necesse. At populi ille defensor magnus magnifice haudquaquam se gerit, sed alios prosternit plurimos, ipse in curru ciuitatis consistit tyrannus ex tutore effectus. Quid prohibet? An uis enarremus beatitudinem uiri huius, & ciuitatis in qua uir talis innascitur? Prorsus quidem. Principio quidem omnes salutatur, aridens quibuscumque obuius fuerit, & nomen tyranni recusat, pollicetur multa, & priuatim, & publice, aere liberat alieno, agrosque distribuit populoque & familiaribus suis, ac denique omnibus mansuetus & mitis esse simulat. Necesse est. At cum primum externos hostes partim sibi conciliauit, partim extinxit, rebus iam pacatis, statim ut populus duce semper indigeat, bellum aliquod nititur excitare. Consentaneum est. In quo illud insuper efficit, ut qui sub eolsunt plurimis exhausti sumptibus, ad quotidianum uictum conuerti cogantur, minusque aduersus tyrannum insidias meditentur. Patet. Quinetiam si quos agnouerit liberali esse ingenio praeditos, talesque ut imperium eius recusaturi uideantur, ut ad eos extinguendos occasionem habeat, hostibus obicit. His de causis necesse est tyrannum semper noua bella mouere. Necesse. Qua dere ciues sibi infensos reddit. Summopere. Verisimile est, ut nonnulli eorum qui tyrannidi suffragati sunt, & apud tyrannum plurimum possunt, audacter tam inter se quam cum eo quaeruntur, improbet, praesertim si qui altiori animo sint. Verisimile. Consentaneum est, ut hosce omnes tyrannus e medio tollat, si modo sit dominaturus, quousque neminem relinquat amicorum uel hostium qui alicuius momenti sit. Manifestum id quidem. Acute igitur inspicere illum oportet, quis fortis, quis magnanimus, quis prudens aut diues sit. Nempe usque adeo beatus est, ut seu uelit, seu nolit his inimicus futurus sit, eisque insidietur, quousque ciuitatem purgauerit. Egregiam sane purgationem narras. Contrariam plane medicorum purgationi. Siquidem medici a corpore quod deterrimum est, abstergunt, quod uero optimum est relinquunt. Contra tyrannus efficit. Ille quidem sic facere cogitur, si modo sit dominaturus. Beata nimirum necessitate astrictus est quae illi praecipit, ut uel cum plurimis improbis uitam agat, a quibus etiam odio habeatur, uel omnino non uiuat. Talis profecto eius conditio est. Nonne quo infensiores habet ciues, dum haec agit, eo pluribus & fidelioribus satellitibus indiget? Quid prohibet? Quina igitur huic fideles maxime? Unde illos accerset? Vitro aduolabunt undique multi mercede pellecti. Fucos iterum mihi uideris per Canem quosdam dicere, externis & uarijs ex gentibus confluentes. Vere tibi uideor.

Quis autem ex indigenis? Nonne aliquis si uoluerit? Quo pacto? Scilicet si proprijs seruis sublati uoluerit ciues aliquos liberare, & satellitibus suis asciscere. Maxime quidem, quonia fidelissimi sibi hi sunt. Quam praecelaram narras tyranni possessionem, si quidem talibus amicis fidisque hominibus utitur, cum priores illos perdidit. Attramen talibus utitur. At qui mirantur eum amici tales, conuersanturque cum eo noui ciues, boni autem uiri oderunt ac fugiunt. Quid uetat? Non temere igitur tragodia sapiens artificium

ciū esse, atq; in ea Euripides excellere uidetur. Quamobrē? Quod & hoc profunda mente cecinit, sapientes tyrannos esse sapientum consuetudine, dixitq; hos sapientes esse qui cum his conuersantur. Quinetiam tyrānidem tanquam rem diuinam extollit: aliaq; permulta hic, alijsq; poetæ. Enimvero poetę tragici utpote sapientes nobis ignoscent puto, & illis qui perinde ac nos rempublicā administrāt, si eos in nostram rempub. nō admittamus, tyrannidis scilicet laudatores. Ignoscent, ut arbitror, quicunq; inter eos uiri elegātiōres sunt. Ceteras uero circumeunt ciuitates, turbam congregantes egregijs grandibusq; & probabilibus uocibus quibus precium nō deest, respublicas in tyrānidē trahunt, & popularem statum. Vehementer. Nōne pro his precium capiunt, honoranturq;, in primis quidem ut uerisimile est à tyrannis, deinde etiam à populari illa republica? At uero quo altius ascendunt in arduum rerumpublicarum uerticem, eo magis eorum deficit honor, ut qui defessus crebriore anhelitu progredi non ualeat. Ita nimirum. Sed ne postquam huc digressi sumus, longius progrediamur, dicamus unde tyrannus exercitum illum suum præclarum, uarium, temperq; diuersum alat. Constat in primis quod siquæ sunt sacræ opes in ciuitate, eas surripiet, cōsumetq; quousq; illa sufficient quæ uenduntur, dum leuiora exigit à plebe tributa. Quid si opes hæ defecerint? Patet quod ex paternis aletur & ipse & collegæ ipsius contubernalesq; & scorta. Intelligo equidem quod populos qui tyrannum genuit, ipsum amicosq; eius enutriet. Ita cogitur. Quid uero si succenseat populus, dicatq;, haud æquum esse ut adultus filius à patre amplius enutriatur, sed contrā à filio pater: neq; se ad hoc eum creasse, ut adulto iam filio, pater ipse, seruis eius seruiens, & ipsum nutriat, & ipsius seruos, & alios præterea omnes undiq; confluentes eius astipulatores, uerum ut à diuitibus his qui præclari & boni existimantur in ciuitate, hoc præside liberetur: atq; ita iubeat populus abire illum è ciuitate, eiusq; amicos, perinde ac pater filium domo unā cum debachantium turba depellens? Agnoscat per louem tunc demum populus qualis ipse & quali bestia delectatus sit, dum eam generaret atq; educaret, tum quanto ipso debiliore potentiorē ei eicere tentet. Quid ais? Audebit tyrannus patri uim inferre, & si non obtemperet uerberare? Immo uero. nam auferet arma. Patricidam ergo dicis esse tyrannum, durumq; senectutis educatorem. Atq; ut uidetur, hæc proprie est tyrannis, utq; fertur, populus seruitutis liberorum hominum fugiens fumum, in flammam seruilis dominationis incidit, loco ingentis illius & importunæ libertatis, durissimam acerbissimamq; seruatorum subiens seruitutem. Ita nimirum accidit. An non igitur probe à nobis dictum fuerit, si sufficienter pertractatū dicamus, quo pacto tyrannis ex populari gubernatione nascatur: & nata quomodo est, qualis sit? Valde quidem sufficienter.

ARGUMENTVM MARSILII FICINI IN DIALOGO
nonum de Iusto.

SOCRATES quāplurima de regia optimatum uita tractauit, multa etiam de contraria eius tyrannide disputat, ut & illam tanquam beatissimam cōprobemus, et hanc reprobemus quasi miserissimam. Quod nō solum agitur in octauo, sed nono insuper agitur de tyrannide, qua scilicet ratione potissimum fiat ex populari, qualis quoq; sit, quā noxia, quā infelix: quo uidelicet primam quæ in animo sit tyrānidem, totis uiribus deuitemus, uicissimq; regnum animo intimū complectamur. Per hæc statim ad primum redibit disputationis uniuersę propositum. Quo utiq; statuit demonstrare iustitiam non opinione duntaxat humana esse laudabilē, sed etiam ipsa sui natura & honesta mirum in modum & saluari esse ante omnia uenerandam. In iustitiam quoq; non ob metum uel legum uel infamie solum uituperandā esse, sed etiam propter ipsum maleficæ naturæ suæ uenenum procul effugiendam. Iustitiam uero cum nominat, aliās legalem communemq; designat iustitiam, uirtutem scilicet uniuersam sub legum prouidentia institutam: aliās iustitiam magis propriam siue distributiuam, per quam & in ciuitate pro meritis honores, premia, pœne distribuuntur, et in anima partibus anime pro dignitate naturæ actiones & munera tribuuntur: siue cōmutatiuam, per quam & in ciuitate æquo & legitimo precio res, uel rebus, uel pecunijs cōmutantur, & in animo ita quasi similiter cōmutantur officia, ut quantum ratio inferioribus consuluit, tantundē uires inferiores pro rationis imperio necessaria submitrent. Inter hæc nota tyrānicū animum ita perturbatum esse, ut proprie iudicetur libidine perditus et temulentus, & furiosus atq; inhumanis. Quippe cum quasi fera inhumanibus ijs libidinibus rapiatur, quarum seruitatem ceteri